

*Крукевич О. М.,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри правосуддя
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

УДК 343.11

СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ СУДДІВ ІЗ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ

Запровадження спеціалізації суддів із здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх є однією з основних гарантій якісного та професійного вирішення судових справ цієї категорії. В той же час, запровадження спеціалізації суддів характеризується доволі обмеженим підходом законодавця, оскільки на сьогодні більш вагоме значення приділяється спеціалізації судів, тобто побудові та структурі судової системи. Однак саме спеціалізація суддів може стати дієвим інструментом у побудові ефективного правосуддя та сприятиме підвищенню професійного рівня суддів у тих категоріях справ, в яких це є найбільш необхідним та першочерговим.

Метою статті є з'ясування сутності спеціалізації суддів із здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх та можливість її запровадження у кримінальних провадженнях, в яких неповнолітні є потерпілими особами.

Виходячи з аналізу міжнародних стандартів здійснення правосуддя за участю неповнолітніх осіб, національного законодавства та судової практики, зрозуміло, що неповнолітні особи, які наділяються спеціальним статусом відповідно до положень КПК України, є захищеними лише у випадку, коли вони у провадженні беруть участь як підозрювані чи обвинувачені, що підтверджується законодавчо запровадженою спеціалізацією суддів із здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх. У випадку, коли неповнолітній є потерпілим, кримінальні провадження розглядаються у загальному порядку. Тобто, неповнолітній потерпілий, хоча і визнається законодавцем спеціальним суб'єктом та наділяється додатковими правами (особливий порядок допиту, інститут представництва тощо), проте на стадії судового розгляду щодо нього відсутній належний порядок забезпечення його прав та інтересів.

Тому пропонуємо розширити зміст спеціалізації суддів із здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх, включивши до неї і кримінальні провадження, у яких беруть участь неповнолітні потерпілі, що, в свою чергу, сприятиме отриманню якісних результатів правосуддя та сприятиме підвищенню довіри громадськості до судової гілки влади.

Ключові слова: правосуддя, судовий розгляд, суд, суддя, спеціалізація суддів, неповнолітні учасники кримінального провадження.

Спеціалізація суддів із здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх була запроваджена з прийняттям нового КПК України і є, безперечно, позитивним кроком на шляху удосконалення здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх та наближає національне законодавство до міжнародних стандартів у сфері захисту дітей в умовах кримінального судочинства. Метою запровадження цієї спеціалізації є забезпечення захисту неповнолітніх осіб, які є обвинуваченими, через визначення спеціально уповноваженого судді, котрий забезпечуватиме дотримання прав неповнолітніх та здійснення правосуддя дружнього до дитини. Однак ця гарантія не поширюється на неповнолітніх потерпілих, які відповідно до положень міжнародно-правових актів та національного законодавства наділяються таким же спеціальним процесуальним статусом, що й інші неповнолітні учасники кримінального провадження.

З огляду на факт здійснення українським законодавцем реформування судочинства, зокрема кримінального судочинства, досить актуальним питанням, що постає сьогодні перед науковцями та практиками, є питання захисту прав та інтересів учасників кримінального провадження, що в силу своїх фізичних та психологічних особливостей потребують не лише визнання спеціального статусу, але й дієвих механізмів забезпечення їх процесуальної участі у судовому розгляді та забезпечення дотримання спеціальних прав у межах кримінального судочинства.

Очевидним є те, що неповнолітні особи, які наділяються спеціальним статусом відповідно до положень КПК України, є захищеними лише у випадку, коли вони у провадженні беруть участь як підозрювані чи обвинувачені. У той же час неповнолітній потерпілий, хоча і визнається законодавцем спеціальним суб'єктом та наділяється

додатковими правами (особливий порядок допиту, інститут представництва тощо), проте щодо нього відсутній належний порядок та гарантії забезпечення його прав та інтересів. Уповноваженим забезпечувати дотримання спеціальних прав у рамках кримінального провадження щодо неповнолітніх (обвинувачених) є суддя, який здійснює кримінальне провадження щодо неповнолітніх. Уважаємо за необхідне поширити такий підхід і на розгляд кримінальних проваджень за участю неповнолітніх потерпілих.

Дослідженню спеціалізації суддів у науці кримінального процесу приділяли увагу такі вчені-правники, як М.Й. Вільгушинський, А.М. Мельник, О.П. Кучинська, А.О. Селіванова, Н.В. Сибільова, В.І. Шишкін та інші.

Метою статті є з'ясування сутності спеціалізації суддів із здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх та можливість її запровадження у кримінальних провадженнях, в яких неповнолітні є потерпілими особами.

У ч. 3 ст. 18 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» встановлюється, що у місцевих загальних судах та апеляційних судах діє спеціалізація із здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх. При цьому суддею, уповноваженим здійснювати кримінальне провадження щодо неповнолітніх, може бути обрано суддею зі стажем роботи суддею не менше десяти років, досвідом здійснення кримінального провадження в суді і високими морально-діловими та професійними якостями, а у разі відсутності в суді суддів з необхідним стажем роботи суддя, уповноважений здійснювати кримінальне провадження щодо неповнолітніх, обирається з суддів, які мають найбільший стаж роботи на посаді судді. Судді, уповноважені здійснювати кримінальне провадження щодо неповнолітніх, не звільняються від виконання обов'язків судді відповідної інстанції, проте здійснення ними таких повноважень ураховується при роз-

поділі судових справ та має пріоритетне значення¹.

Вбачаємо за необхідне визначитись із змістом поняття спеціалізації суддів та її значенням з огляду на продовження здійснення судової реформи у нашій країні.

Н. В. Сибільова під змістом спеціалізації як принципу побудови судової системи розуміє наділення повноваженнями розглядати і вирішувати судові справи, що впливають з певного виду правовідносин, конкретний суд як елемент цієї системи. При цьому під спеціалізацією як принципом організації роботи певної судової установи мається на увазі визначення конкретного судді, який спеціалізується на розгляді судових справ, що також впливають з певного виду правовідносин, зокрема справ щодо неповнолітніх (так звана внутрішня спеціалізація)².

В. І. Шишкін у результаті вивчення досвіду різних країн стосовно спеціалізації судової системи зазначає, що виокремлюється два види спеціалізації: галузева та суб'єктна. Нас цікавить саме суб'єктна спеціалізація, адже вона реалізується через організацію всередині судових установ певних підрозділів (колегій, палат, дивізіонів), в яких розглядаються провадження, де виокремлено правовідносини з участю спеціального суб'єкта, наприклад, неповнолітніх, військовослужбовців, орендарів, подружжя та ін.³.

Цілком підтримуємо думку А. О. Селіванова в частині того, що спеціалізація суддів у розгляді певних категорій справ сприяє поглибленню знань суддів у окремих галузях законодавства та практики

його застосування, підвищенню професіоналізму, а отже більш ефективному захисту прав і свобод людини, прав і законних інтересів юридичних осіб⁴.

За словами М. Й. Вільгушинського, «спеціалізація суддів є обов'язковою умовою підвищення якості судової діяльності. Запровадження спеціалізації (як внутрішньої, так і зовнішньої) є науково обґрунтованою, законодавчо обумовленою вимогою часу, відповідає сучасним потребам суспільства для забезпечення більш ефективного і професійного здійснення захисту прав, свобод та охоронюваних законом інтересів людини у правовій державі»⁵.

А. М. Мельник позитивно оцінює запровадження спеціалізації суддів у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх за чинним КПК України та окремої процесуальної форми кримінального провадження щодо неповнолітніх, що демонструє наявність у вітчизняній кримінальній процесуальній системі певних додаткових гарантій забезпечення прав неповнолітніх у кримінальному провадженні⁶.

Таким чином, здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх доручено розглядати найбільш кваліфікованим і досвідченим суддям, що є безперечно позитивним кроком, урахувавши значне збільшення уваги громадян до судової гілки влади та підвищення обізнаності у сфері загальнолюдських прав і свобод, закріплених у міжнародних актах, обов'язкових для нашої держави.

Упровадження зазначеної спеціалізації викликано віковими особливостями неповнолітніх, що вимагає посилення їх

¹ Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>> дата звернення 08.06. 2018.

² Н Сибільова, 'Порядок організації та діяльності судової влади' <<http://www.judges.org.ua.seminar2-2.htm>> дата звернення 08.06. 2018.

³ В Шишкін, Судові системи країн світу: навч. посіб. (Юрінком Інтер 2001) 6.

⁴ А Селіванов та інші, 'Організація судової влади в Україні: Перший аналіз нормативного змісту Закону України «Про судоустрій України» (Юрінком Інтер 2002) 10.

⁵ М Вільгушинський, 'До питання реалізації принципу спеціалізації в системі судів загальної юрисдикції' (2012) 6 *Адвокат* 11.

⁶ А Мельник, 'Забезпечення прав затриманого у кримінальному провадженні' (дис канд юрид наук, 2015) 144.

правової захищеності. У зв'язку з цим поряд із загальними правилами, процесуальним законом визначені додаткові норми, спрямовані на підвищений захист прав неповнолітніх у кримінальному судочинстві.

Проте ідеться лише про кримінальні провадження, у яких неповнолітній виступає як обвинувачений, що, в свою чергу, породжує низку питань, які потребують вирішення. В той же час неповнолітній потерпілий, хоча і визнається законодавцем спеціальним суб'єктом та наділяється додатковими правами, але провадження за участю неповнолітнього потерпілого розглядаються у загальному порядку суддями без визначеної спеціалізації.

Пропонуємо розширити зміст спеціалізації суддів із здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх, включивши сюди і ті провадження, в яких беруть участь неповнолітні потерпілі, чим забезпечимо виконання міжнародних стандартів у сфері захисту дітей.

Такий захід вважаємо цілком обґрунтованим і з огляду на положення ст. 6 Європейської конвенції про здійснення прав дітей, у якій передбачено, що під час розгляду справи, що стосується дитини, перед прийняттям рішення судовий орган:

а) визначає, чи має він достатню інформації для прийняття рішення в найвищих інтересах дитини, і в разі необхідності одержує додаткову інформацію, зокрема від суб'єктів батьківської відповідальності;

б) якщо внутрішнім законодавством дитина визнається такою, що має достатній рівень розуміння: упевнюється

в тому, що дитина отримала всю відповідну інформацію; у відповідних випадках консультує особисто дитину (у разі необхідності – приватно) сам або через інших осіб чи інші органи у зрозумілий дитині спосіб, якщо це явно не суперечить найвищим інтересам дитини; дає змогу дитині висловлювати власні думки;

в) приділяє належну увагу думкам, висловленим дитиною¹.

Реалізація цих положень щодо неповнолітніх потерпілих є можливою завдяки розширенню змісту запровадженої спеціалізації із здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх.

Міжнародні стандарти забезпечення прав неповнолітніх потерпілих у кримінальному провадженні сформульовані в наступних міжнародно-правових актах: Декларації основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживання владою 1985 року², Керівних принципах, що стосуються правосуддя з питань, пов'язаних з участю дітей-жертв і свідків злочинів 2005 року³, Керівних принципах щодо дій в інтересах дітей в системі кримінального правосуддя 1997 року (Віденські керівні принципи)⁴, Керівних принципах Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей⁵ (2010 р.).

Відповідно до положень зазначених документів неповнолітнім потерпілим у кримінальному провадженні повинні бути забезпечені:

а) доступ до правосуддя та право на справедливий суд (надання повної інформації про хід судового розгляду та прийняті рішення; забезпечення можливості висловити власну думку і побоювання; захист особистого життя; забез-

¹ Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25.01.1996 http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_135 дата зверення 08.06.2018.

² Декларації основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживання владою від 29.11.1985 <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_114> дата зверення 08.06.2018.

³ Керівні принципи, що стосуються правосуддя з питань, пов'язаних з участю дітей-жертв та свідків злочинів від 22.07.2005 <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_e54> дата зверення 08.06.2018.

⁴ 'Збірник стандартів і норм ООН в галузі попередження злочинності та кримінального судочинства' (Нью-Йорк 2007) 311–314.

⁵ Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей від 17.11.2010 <<https://rm.coe.int/16804c2188>> дата зверення 08.06.2018.

печення безпеки потерпілому, а також членам його сім'ї; запобігання невинуватих затримок у провадженні);

б) справедлива реституція, тобто відшкодування заподіяної злочином шкоди самими правопорушниками або третіми особами, що несуть відповідальність за їхню поведінку, а у випадках порушення кримінального законодавства посадовими особами, представниками державних органів – за рахунок держави;

в) надання необхідної юридичної, психологічної, соціальної та іншої допомоги з урахуванням потреб неповнолітнього з метою забезпечення можливості ефективної участі на усіх етапах здійснення правосуддя.

Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей, прийняті для того, щоб правосуддя завжди було доброзичливим до дітей незалежно від того, хто вони і що вони зробили¹.

Неодноразові допити, оточення та процедури, що залякують, дискримінація – безліч подібних дій збільшують біль і травми дітей, які, можливо, вже знаходяться у великій біді та потребують захисту. Всі без винятку діти – якщо вони є потерпілим, свідком або злочинцем – повинні отримувати вигоду від підходу «діти передусім».

Керівні принципи правосуддя, дружнього до дітей, встановлюють загальні елементи правосуддя, дружнього до дітей, які повинні мати місце під час та після судового розгляду, зокрема:

– інформація та консультації (з моменту першої участі в системі правосуддя або інших компетентних органів та протягом усього цього процесу, діти та їхні батьки повинні невідкладно отримувати належну інформацію: про їх права, відповідні системи та процедури з урахуванням конкретного місця, яке дитина буде мати, та ролі, яку він / вона може відігравати в провадженні, а також

про різні процесуальні дії; про існуючі механізми підтримки дитини, яка бере участь у судових або позасудових процедурах; про доцільність та можливі наслідки судового або позасудового розгляду; де це доречно, про обвинувачення або переслідування у зв'язку з їх скаргою; про час і місце судового розгляду та інші відповідні заходи, такі як слухання, якщо це особисто зачіпає дитину; про загальний хід і результат судового розгляду або втручання; про наявність захисних заходів; про існуючі механізми оскарження рішень, які зачіпають інтреси дитини; про існуючі можливості для отримання відшкодування від правопорушника або держави через судочинство, альтернативне цивільне судочинство або інші процедури; про доступність послуг (медичних, психологічних, соціальних, усного та письмового перекладу тощо) або організації, які можуть надати підтримку, а також засоби доступу до таких послуг у поєднанні з фінансовою підтримкою у кризовій ситуації, якщо така застосовується; про будь-які спеціальні заходи, доступні для захисту їхніх інтересів, якщо вони проживають у іншій державі);

– захист приватного та сімейного життя (недоторканність приватного життя та персональних даних дітей, які є або були залучені до судових чи позасудових розглядів та інших заходів, повинні бути захищені відповідно до національного законодавства);

– безпека (під час усіх судових і позасудових розглядів або інших заходів діти повинні бути захищені від шкоди, включаючи залякування);

– підготовка фахівців (усі фахівці, які працюють з дітьми і для дітей, повинні отримувати необхідну міждисциплінарну підготовку з питань прав і потреб дітей різних вікових груп, а також щодо процедур, які адаптовані до них);

– багатопрофільний підхід (при повній повазі права дитини на приватне

¹ Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей від 17. 11. 2010 <<https://rm.coe.int/16804c2188>> дата зверення 08.06.2018.

та сімейне життя слід заохочувати тісну співпрацю між різними фахівцями для отримання повного розуміння дитини, а також оцінки його/її правового, психологічного, соціального, емоційного, фізичного та пізнавального стану)¹.

Окремо встановлюються також правила здійснення правосуддя, дружнього до дітей, під час судового розгляду, зокрема: забезпечення права на доступ до суду та судового процесу, надання юридичних послуг та здійснення представництва, забезпечення права дитини бути почутою і висловлювати свої думки, уникнення невинуватих затримок, організація провадження, середовища та мови, дружніх до дітей, дотримання прав дітей при опитуванні та зборі заяв.

Міжнародні стандарти, закріплені у Керівних принципах правосуддя, дружнього до дітей, актуальні для всіх можливих учасників судового засідання або сторін поза судовим засіданням і застосовуються незалежно від процесуального статусу дитини.

Виконання та дотримання передбачених прав дитини у судовому розгляді можливе лише у випадку, коли судовий розгляд буде здійснюватися спеціально підготовленим, кваліфікованим суддею,

як це здійснюється у випадках, коли неповнолітній є обвинуваченою особою.

У своїй сукупності усі процесуальні правила і процедури захисту прав неповнолітніх потерпілих повинні стати ефективними і безперебійними елементами фундаментального механізму доступу таких осіб до правосуддя.

Чинне ж кримінальне процесуальне законодавство України в частині забезпечення та захисту прав і законних інтересів неповнолітніх потерпілих потребує подальшого удосконалення, пріоритетним напрямом якого є імплементація міжнародних стандартів, котрі проголошують принципи посиленої охорони прав неповнолітніх учасників кримінального процесу.

Беручи до уваги наведене вище, з метою вирішення питань, що стосуються належного захисту і забезпечення інтересів дітей, які у кримінальному провадженні є потерпілими, та гарантування дотримання міжнародних стандартів у сфері захисту дітей, ми пропонуємо розширити зміст спеціалізації суддів із здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх, включивши у неї і кримінальні провадження, у яких беруть участь неповнолітні потерпілі.

REFERENCE LIST

LIST OF LEGAL DOCUMENTS

1. Deklaraciyi osnovny'x pry'ncy'piv pravosuddya dlya zhertv zlochy'niv i zlovzhy'vannya vladoyu vid 29.11.1985 [Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power] <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_114> data zverennya 08.06.2018 (in Ukrainian).
2. Yevropejs'ka konvenciya pro zdijsnennya prav ditej vid 25.01.1996 [European Convention on the Exercise of Children's Rights] <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_135> data zverennya 08.06.2018 (in Ukrainian).
3. Kerivni pry'ncy'py' Komitetu ministriv Rady' Yevropy' shhodo pravosuddya, druzhn'ogo do ditej vid 17.11.2010 [Guidelines of the *Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice*] <<https://rm.coe.int/16804c2188>> data zverennya 08.06.2018 (in Ukrainian).
4. Kerivni pry'ncy'py', shho stosuyut'sya pravosuddya z py'tan', pov'yazany'x z uchastyu ditej-zhertv ta svidkiv zlochy'niv vid 22.07.2005 [Guidelines on justice for child victims and witnesses of crime] <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_e54> data zverennya 08.06.2018 (in Ukrainian).
5. Pro sudoustrij i status suddiv: Zakon Ukrayiny vid 02.06.2016 № 1402-VIII [Law of Ukraine On the Judiciary and Status of Judges] <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> data zverennya 08.06.2018 (in Ukrainian).

¹ Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей від 17. 11. 2010 <<https://rm.coe.int/16804c2188>> дата зверення 08.06.2018.

BIBLIOGRAPHY

AUTHORED BOOKS

6. Selivanov A ta inshi, Organizaciya sudovoї vlady v Ukraїni: Pershy'y analiz normaty'vnogo zmistu Zakonu Ukraїny' «Pro sudoustriy' Ukraїny'» [Organization of Judiciary in Ukraine: The first analysis of normative content of the Law of Ukraine «On the Judiciary of Ukraine»] (Yurinkom Inter 2002) 112 (in Ukrainian).
7. Shy'shkin V, Sudovi sy'stemy kraїн svitu: navch. posib. [Judicial systems of countries of the world] (Yurinkom Inter 2001) 336 (in Ukrainian).
8. Zbirny'k standartiv i norm OON v galuzi poperedzhennya zlochy'nnosti ta kry'minal'nogo sudochy'nstva [United Nations standards and norms in crime prevention and criminal justice] (N'yu-Y'ork 2007) 396 (in Ukrainian).

ARTICLE

9. Vil'gushy'ns'ky'j M, Do py'tannya realizaciyi pry'ncy'pu specializaciyi v sy'stemi sudiv zagal'noyi yury'sdy'kciyi [On the issue of implementing the principle of specialization in the system of courts of general jurisdiction] (2012) 6 Advokat 9–13 (in Ukrainian).

DISSERTATION

10. Mel'ny'k A, Zabezpechennya prav zatry'manogo u kry'minal'nomu provadzhenni [Ensuring the rights of the detainee in a criminal proceeding] (dy's kand yury'd nauk, 2015) 263 (in Ukrainian).

WEBSITE

11. Sy'bil'ova N, Poryadok organizacii ta diyal'nosti sudovoї vlady [Order of organization and activity of the judiciary] <<http://www.judges.org.ua.seminar2-2.htm>> data zverennya 08.06.2018 (in Ukrainian).

Krukevych O. Specialization of Judges in Conducting Criminal Proceedings Against Minors.

The introduction of the specialization of judges in conducting criminal proceedings against minors is one of the main guarantees of the qualitative and professional resolution of court cases of this category. At the same time, the introduction of specialization of judges is characterized by a rather restrictive approach of the legislator, since today the specialization of courts, that is, the construction and structure of the judicial system, is more important.

The purpose of the article is to find out the essence of the specialization of judges in conducting criminal proceedings against minors and the possibility of its introduction in criminal proceedings in which juveniles are victims.

Based on the analysis of international standards for the administration of juvenile justice, national legislation and judicial practice, it is understandable that minors who are granted special status in accordance with the provisions of the CPC of Ukraine are protected only if they participate in the proceedings as suspect or accused, which is confirmed by the legislatively introduced specialization of judges for conducting criminal proceedings against minors. In cases where the juvenile is a victim, criminal case is considered in the general order. That is, a minor victim, though recognized by the legislator as a special subject and granted additional rights (special interrogation procedure, institute of representation, etc.), however, at the stage of the trial, there is no proper procedure for ensuring of his rights and interests.

Therefore, we propose to broaden the content of the specialization of judges in criminal proceedings against minors, including criminal proceedings involving minor victims, which in turn will contribute to the achievement of high-quality justice results and will increase the public's confidence in the judiciary.

Key words: justice, trial, court, judge, specialization of judges, minors in criminal proceedings.

Стаття надійшла до редакції журналу 11.06.2018.